

ปัญญาสะสมกับสุนทรียสนทนาแบบเวิลด์ คาเฟ่ Collective Intelligence and World Café Dialogue

วิวัฒน์ มีสุวรรณ¹

Wiwat Mesuwan

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างปัญญาสะสม (Collective Intelligence) กับการใช้กระบวนการสุนทรียสนทนาแบบเวิลด์ คาเฟ่ (World Café Dialogue) ที่มุ่งให้เกิดการสร้างสร้งความรู้ ระดมสมอง ร่วมมือถ่ายทอด กิจกรรมกลุ่ม ที่มุ่งสู่การปฏิบัติที่ดี เพื่อให้สามารถเป็นทางเลือกของกระบวนการเรียนรู้ที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะกระตุ้นให้ตนเองเกิดพลังแห่งการเรียนรู้ รู้จักที่จะเลือกและนำพาตนเองไปสู่สิ่งที่ควรรู้

คำสำคัญ: ปัญญาสะสม/ สุนทรียสนทนา/ เวิลด์ คาเฟ่

Abstract

This article presents the concept of Collective Intelligence with the World Café Dialogue. It is aimed to create knowledge, foster brainstorming and promote cooperation to the Best Practice. It is also generated the choice of the learning processes which has the potential to stimulate the students' self-sufficient power of learning and promote self-selection of what they should know.

Keywords: Collective Intelligence/ Dialogue/ World Café

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน เป็นสังคมแห่งการแสวงหาความรู้ ที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง ด้วยความรู้ที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมสิทธิและความเสมอภาคในการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่เห็นได้ชัดเจนในสังคมแห่งการเรียนรู้ นั่นก็คือ การพัฒนาเครือข่ายความรู้และโครงสร้างในเครือข่ายความรู้ ที่เชื่อมต่อได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ได้อย่างแท้จริง ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบเครือข่ายความรู้ นำการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างความรู้ การกระทุ้งทางปัญญา สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน ทุกวัย และได้ทุกเวลา ผู้ที่สามารถวิเคราะห์ ตีความหมาย ปฏิบัติแก้ปัญหา และประเมินความสำเร็จของตนเองในองค์ความรู้ที่กระทุ้งนั้นได้

จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ย่อมจะส่งผลที่จะนำคุณค่าสู่ตนเองและผู้อื่นอย่างเป็นเหตุและเป็นผลเสมอ อันจะก่อให้เกิดผลงานสร้างสรรค์ ด้วยระบบและวิธีคิดที่ดี

เพื่อเสริมการรับรู้ จากเอกสารตำรา จากข้อมูล ข่าวสาร การฝึกการวิเคราะห์ ด้วยการสร้างบรรยากาศกระตุ้นให้ตนเองเกิดการใฝ่เรียน อยากจะรู้ อยากจะทำ อันจะเป็นตัวเร่งขับเคลื่อน ให้เกิดความรู้สึกลอยลางที่จะสร้างสรรค์ โดยการลงมือทำ อยากที่ใช้ประสบการณ์เดิมผนวกกับประสบการณ์ใหม่ และเกิดการทวนความคิดไปยังองค์ความรู้ที่ได้ แลกเปลี่ยนความคิดอย่างสร้างสรรค์ หมุนวนไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเหล่านี้เกิดขึ้นด้วยวิถีที่เหมาะสมและวิธีการต่างๆ อย่างคัดสรร จากเหตุผลดังกล่าว บทความนี้จึงต้องได้นำเสนอวิธีการที่จะทำให้เกิดเกลียวแห่งการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการสุนทรียสนทนาแบบเวิลด์ คาเฟ่ (World Café Dialogue) ที่มุ่งให้เกิดการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่ระดับของปัญญาสะสม (Collective Intelligence) ได้ในสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและไม่สิ้นสุด

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

การเปลี่ยนแปลงสู่ปัญญาสะสม

การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เป็นกระบวนการ การเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งเชิงโครงสร้างในสมมติฐาน ขั้นต้นของความคิด ความรู้สึกและการกระทำของมนุษย์ เป็นการเปลี่ยนจิตสำนึกตามวิถีที่มนุษย์ดำรงอยู่ในโลก โดย จะไม่ย้อนกลับเป็นเช่นเดิมอีก การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รวมถึง ความเข้าใจตนเองและหน้าที่ตนเองที่ปรากฏให้เห็น และไม่ปรากฏให้เห็นของตนเอง แสดงให้เห็นในรูปแบบ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติ ความเข้าใจถึง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในโครงสร้างทางชนชั้น เผ่าพันธุ์ และระหว่างเพศ ซึ่งนักคิดร่วมสมัยทางการศึกษาได้ให้ ความสำคัญกับเป้าหมายของการเรียนรู้เพื่อการ เปลี่ยนแปลง ว่าควรเป็นการเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานที่สามารถเชื่อมโยงกับการ เปลี่ยนแปลงทางสังคมได้

ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีการนำเทคนิควิธีการเรียน การสอนหลากหลายรูปแบบมาใช้ แต่ก็เกินไปเพื่อการ แสวงหาองค์ความรู้ในรูปแบบนั้น เพื่อให้ได้คำตอบใด คำตอบหนึ่งเท่านั้น ไม่มุ่งไปสู่ความยั่งยืนและการพัฒนา รูปแบบใหม่ๆ และยังคงสภาพกระบวนการเรียนการสอน แบบดั้งเดิมที่เน้นการบรรยายเป็นหลัก เน้นการให้ความรู้ ด้านวิชาการมากกว่าการค้นหาความรู้ที่มาจาก ประสบการณ์จริง ซึ่งไม่ได้แตกต่างกัน จากอดีตที่ผ่านมา มัก จะแตกต่างไปบ้างก็เพียงด้านกายภาพของสภาพแวดล้อม การเรียนรู้เท่านั้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดอ่อนของการศึกษาไทย ที่เน้นองค์ความรู้มากกว่าวิธีการแสวงหาความรู้ (สิปนันท เกตุทัต, 2543) ซึ่งย่อมจะส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถ เชื่อมโยงความรู้ที่มีเข้ากับสภาพสังคมจริงที่กำลัง เปลี่ยนแปลงอยู่ในขณะนี้ การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาจึง ต้องพัฒนาการศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนและผู้สอน ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เป็นธรรมชาติของสรรพสิ่ง นำไปสู่การเข้าใจ ยอมรับ เคารพในตนเองและผู้อื่น ตลอดจนวัฒนธรรมหรือสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ดังนั้น การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นการศึกษาที่มุ่งสร้าง ให้เกิดสังคมคุณภาพ เปี่ยมไปด้วยความรัก ความเมตตา ความดี ความงามและความจริงเป็นสิ่งเดียวกัน ทำให้ เกิดสังคมอยู่เย็นเป็นสุข เกิดสันติภาพในโลก (จุฬพล พูลภัทรชีวิน, 2552) ซึ่งมนุษย์ใช้ปัญญาที่เกิดจากการ เรียนรู้อันเป็นของตนเองหรือเป็นลักษณะส่วนตัว ส่วน โรงเรียนมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาปัญญาของผู้เรียนให้สะสม

เพิ่มพูนมากขึ้น การเรียนรู้ไม่ใช่เป็นเพียงสิ่งเพิ่มเติมเท่านั้น ปัญญาเฉพาะของบุคคล แต่เป็นรูปแบบของสะสมความรู้ เพิ่มเติม จนเป็นสังคมาฐานความรู้ ที่เกิดการร่วมกันคิดของ คนหลายคนมาไว้ในสังคมาฐานความรู้ที่โครงสร้างความรู้ และการจัดการความรู้ในแบบต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ร่วมกันแบ่งปันประสบการณ์ ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กันทาง สังคม จนเกิดเป็นปัญญาสะสม (วิวัฒน์ มีสุวรรณ, 2555)

Susan K. Warren และ Tammy Finch (2010) ได้อธิบายการสร้างปัญญาสะสม ว่าเป็นรูปแบบใหม่สำหรับ การเรียนรู้ ที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของแต่ละคน เป็นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ที่เกิดขึ้นภายใต้ จิตใจ ที่จะทำงานร่วมกัน เพื่อเป็นพลังแห่งการเรียนรู้ ร่วมกัน เป็นการทำงานหรือกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มบุคคล จากปัจจัยด้านแรงจูงใจที่แตกต่างกันของแต่ละคน แต่ต่าง มุ่งหมายที่จะมาร่วมกันทำงานเดียวกัน วัตถุประสงค์ เดียวกัน หรือที่เรียกว่า "ความฉลาดของทุกคนรวมกัน ย่อมจะฉลาดกว่า คนที่ฉลาดเพียงคนเดียว" หรืออาจกล่าว ได้ว่า ความสามัคคีคือพลัง นั่นเอง

Don Tapscott และ Anthony D. Williams (2007) กล่าวว่า ปัญญาสะสมกระบวนการแลกเปลี่ยน ร่วมมือกันเรียน ที่สามารถนำมาใช้ได้หลากหลายกลุ่มไม่ว่าจะเป็นภาคการศึกษา หรือภาคธุรกิจ สิ่งสำคัญคือการ เปิดใจกว้างที่จะรับรู้สิ่งต่างๆ ที่เคยประสบ หรือสิ่งใหม่ที่ กำลังจะได้รับ การสร้างปัญญาสะสมจะต้องมีการใช้และ การแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือทรัพยากรร่วมกัน การเปิดใจรับ และให้ เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้อีกกลุ่มหรือผู้ร่วมแลกเปลี่ยน ได้รับผลตอบแทนคือความรู้ร่วมกัน อันเป็นผลผลิตจาก ความร่วมมือกันเอง ดังนั้นสิ่งสำคัญที่จะเกิดขึ้นกับปัญญา สะสม คือการเปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นและพร้อมที่จะ รับรู้เรื่องราวๆ ต่างร่วมกัน

จากแนวคิดต่างๆ ปัญญาสะสม จึงเป็นความรู้ ความเข้าใจที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ ที่ถูกสรรค์สร้าง จากการหล่อหลอมความคิดของคนหลายคนหลายคน หลายกลุ่ม และหลายครั้ง จนได้มาซึ่งความรู้ที่ถูกสกัดเป็น คำตอบหรือบทสรุปที่มีความเหมาะสม โดยที่ผู้ใช้สามารถ เป็นได้ทั้งผู้สร้าง แก่ไข และกำหนดคุณค่าของเนื้อหาไปใน ตัว รวมถึงการกำหนดคุณค่าของเนื้อหาได้เอง ทำให้เกิด การกระจายความรู้ในวงกว้าง และได้บทสรุปเป็นที่ ยอมรับโดยทั่วไป

ปัญญาสะสมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับการพัฒนาเครือข่ายสังคมแห่งอนาคต ที่จะมียุคของ กลุ่มหรือชุมชนทางความรู้ ทางปัญญา และการสื่อสาร ปัญญาสะสมเป็นประเด็นที่น่าสนใจสำหรับหลากหลายสาขาวิชา ในแนวคิดของการสร้างรูปแบบเครือข่ายและระบบสนับสนุนกลุ่ม ด้วยกิจกรรมกลุ่มที่มีการจัดระบบความรู้ไว้เป็นอย่างดี ด้วยการสร้างปัญญาสะสมที่เป็นความสามารถของกลุ่ม เพื่อการแสดงเชาวน์ปัญญาของกลุ่ม มากกว่าของตัวบุคคล ที่เรียกว่า “สองหัวดีกว่าหัวเดียว” ซึ่งมีแนวคิดที่น่าไปสู ปัญญาสะสม จะเน้นประสิทธิภาพของกลุ่มที่เหนือกว่าผลรวมประสิทธิภาพของบุคคล โดยในระดับปฏิบัติการทางด้านเชาวน์ปัญญาก็คือ ความสามารถขององค์กร หน่วยงาน หรือชุมชน ในการถามคำถามและแสวงหาคำตอบร่วมกัน ในทำนองเดียวกันกับการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM)

ปัญหาสำคัญของการเรียนรู้สู่ปัญญาเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรากเหง้าสำคัญอันหนึ่งคือ ความเป็นตัวตน การเป็นปัจเจกความคิดที่ยึดติด ยึดมั่น ตำแหน่งหน้าที่ ฐานะทางเศรษฐกิจสังคม วิทยุณี ความเชื่อทางศาสนา และการเมือง เทคโนโลยี จนทำให้ความสัมพันธ์แบบ “มนุษย์สัมพันธ์มนุษย์” ขาดหายไป ต่างคนต่างมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ผ่านประเพณีและพิธีการ ทั้งยังเต็มไปด้วยระบบสัญลักษณ์ในสังคมที่มีความหมายอันสลับซับซ้อน ปิดกั้นไม่ให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่าง เป็นธรรมชาติ หรือแม้แต่ความรู้เดิมและประสบการณ์เดิม จากความคิด ความรู้ และการกระทำที่เคยทำในอดีต ที่มี ความสำคัญมากสำหรับการตีความหมายหรือแปลความหมายของความรู้ที่ประสบ ความรู้เดิมและประสบการณ์เดิมที่ได้ จะสะสมไว้สำหรับช่วยในการแปลความหมายจากความคิดเป็นความรู้ใหม่ ที่ถูกต้อง ชัดเจน และเพียงพอ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553) ที่จะแปลความหมายให้ได้ถูกต้องครบถ้วนขาดหายไปด้วยการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลสะท้อนจากสังคมปัจจุบัน

กระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านพูดคุย การประชุมปรึกษาหารือกัน อภิปราย หาข้อสรุป ระดมความคิดต่างๆ ที่ผ่านมานั้น มักจบลงด้วยข้อสรุปและกฎระเบียบต่างๆ อันที่จะเป็นช่องว่างให้สามารถนำข้อสรุปนั้นไปปิดเป็นข้อประโยชน์ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ David Bohm (1996) ที่ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาใดๆ ก็ตาม จะไม่สามารถแก้ไขได้ โดยใช้ฐานคิดและวิธีการเดิมๆ ดังนั้น การประชุมพูดคุย

ถกเถียง และลงมติเพื่อหาข้อสรุป จึงไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหา แต่อาจเป็นการเริ่มต้นของปัญหาใหม่ๆ แทน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีประมวลสารสนเทศ ที่นำเสนอแนวคิดที่อธิบายเกี่ยวกับการเรียนรู้ การแสดงพฤติกรรมที่เกิดจากความ ต้องการของผู้เรียน คนเป็นผู้ควบคุมสิ่งแวดล้อมมีไขปลอยให้สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลเหนือการแสดงพฤติกรรมของตน แนวคิดเช่นนี้ทำให้เกิดความสนใจระหว่างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อมขึ้น นักจิตวิทยาเชื่อว่า การเรียนรู้เป็นผลเนื่องมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งหมายถึง ข้อมูลที่จะต้องเรียน กับตัวผู้เรียน ซึ่งหมายถึงผู้ที่อยู่ในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจุดเน้นของทฤษฎีนี้คือ ลักษณะของผู้เรียน และกิจกรรมของผู้เรียน (พรณี ชูทัย เทนจิต, 2545)

สุนทรียสนทนา

จากความแตกต่างหลากหลายทางความคิดมุ่งไปสู่การแก้ปัญหาจนเกิดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้นั้นจึงเป็นโอกาส ที่จะก่อให้เกิดพลังการเรียนรู้ตลอดจนมิติอื่นๆ ด้วยองค์ประกอบหนึ่งที่ต้องนำมาคิด วิเคราะห์และเป็นข้อมูลสำหรับวางแผนการเรียนรู้ ที่จะมุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้นั้น ก็คือ “สุนทรียสนทนา (Dialogue)” เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาจากกระบวนการทัศนแบบวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ ที่เชื่อว่าปรากฏการณ์ต่างๆ และทุกชีวิตบนโลกนี้เชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกัน ไม่สามารถพิจารณาแยกส่วนออกจากกันโดยลำพัง (จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร, 2550, หน้า 58) สุนทรียสนทนาเป็นการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ จากกระบวนการคิดร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ที่มีลักษณะของการพูดคุย สนทนา ด้วยประเด็นที่สนใจของกลุ่มผู้ร่วมสนทนา หรือที่เรียกว่า “วงสนทนา” มีการกำหนดกฎ กติกา มารยาทในการสนทนา ไม่มีความขัดแย้ง ไม่มีบทสรุป สุนทรียสนทนาจึงเป็นเครื่องมือที่ใช้แก้ปัญหา หรือสร้างการเรียนรู้ให้ การสนทนาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการปล่อยให้กระแสนของความคิด ความรู้ หรือความเข้าใจต่างๆ หลั่งไหลระหว่างกัน จากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง และจากคนหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่งต่อเนื่องไป ทำให้เกิดความหมายที่หลากหลาย ทั้งในกลุ่มสนทนา จนเกิดเป็นความเข้าใจใหม่ร่วมกันที่ไม่เคยมีมาก่อน (David Bohm, 1996) เป็นจุดเริ่มต้นที่สร้างสรรค์และเป็นความหมายที่รับรู้ร่วมกัน เชื่อมโยงผู้คนและสังคมเข้าด้วยกันได้อย่างลง

ตัว ดังนั้นเมื่อมนุษย์เรามีความคิดสร้างสรรค์ในตัวเองมาตั้งแต่กำเนิด หากแต่ว่าเมื่อวันเวลาผ่านไป ความคิดของเราค่อยๆ ซึมซับ ความรู้ทั้งจากการสังเกต การเรียน การอ่าน หรือประสบการณ์ต่างๆ รวมทั้งความเชื่อ ที่มาจากสมมติฐานบ้าง การคาดเดาบ้าง ความเชื่อพื้นฐานมีอิทธิพลต่อทุกสิ่งในตัวเรา โดยที่เราเองก็ไม่ได้รู้ตัว ทั้งการกระทำ ความคิด ความรู้สึก แรงผลักดัน ความต้องการ และแรงกระตุ้น ทำอย่างไรจึงสามารถถ่ายทอด จัดการ เชื่อมโยงความรู้ของตนเองและผู้อื่นได้อย่างเป็นระบบ จุดนี้เองที่ทำให้เกิดกระบวนการที่เรียกว่า “สุนทรียสนทนา”

สุนทรียสนทนาเป็นวิธีการที่เรียบง่าย แต่เป็นนวัตกรรมสำหรับ การสนทนาเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างกัน ด้วยการพูด การฟังอย่างตั้งใจ เข้าใจ กับคนในกลุ่มและนอกกลุ่ม เกิดการผสมผสาน ความคิด จนทำให้เกิดข้อค้นพบหรือข้อมูลเชิงลึกใหม่ ที่จะนำไปสู่ประเด็นหรือคำถามของปัญหาที่ต้องการ โดยกระบวนการสุนทรียสนทนา ที่สำคัญที่นำมาใช้นั้นเรียกว่าที่ “World Café Method” ซึ่ง เวลด์ คาเฟ่ เป็นกระบวนการที่มุ่งให้เกิดความรู้สะสม ความร่วมมือ การทำงานกลุ่ม การคิดของกลุ่ม กิจกรรมกลุ่ม และความมั่งคั่งของความรู้สู่ปัญญา World Café Community Foundation (2014). ได้อธิบายกระบวนการเวลด์ คาเฟ่ ว่าเป็นความร่วมมือ การถ่ายทอด และลำดับขั้นความคิด ที่ตอบสนองด้วยปัญญาไม่ว่าจะเป็นการก่อให้เกิดเครือข่ายสังคม หรือก่อให้เกิดวิธีการใหม่ในการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้และแหล่งข้อมูล ก่อให้เกิดวิธีการใหม่ในการสื่อสารกับคนและกลุ่มคน เวลด์ คาเฟ่ จึงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของการสร้างสรรค์ความคิดแบบง่ายๆ แต่ความคิดเหล่านั้นได้เชื่อมโยงต่อกันอย่างซับซ้อน ในตัวของเวลด์ คาเฟ่เอง ด้วยองค์ประกอบด้านแนวคิด ความเชื่อ ปรัชญา ภาษา หรือสิ่งอื่นๆ ที่จะสามารถถ่ายทอด ค้นหาจากตนเองและผู้อื่นได้

Nikki Slocum (2014) ได้อธิบาย เวลด์ คาเฟ่ ว่าเป็นกระบวนการสร้างความร่วมมือด้วยการสนทนา พูดคุย และการแบ่งปันความรู้ ความคิด เพื่อสร้างเครือข่ายการสนทนาและการกระทำ ซึ่งเวลด์ คาเฟ่เป็นการสนทนาที่ผู้เข้าร่วมการสนทนาเป็นผู้สร้างบรรยากาศ หรือ เกี่ยวกับคำถามหรือปัญหาในกลุ่มเล็ก ๆ รอบโต๊ะ โดยผู้เข้าร่วมสนทนาจะเคลื่อนย้ายไปยังกลุ่มต่างๆ เพื่อร่วมสนทนาในกลุ่มอื่นๆ ตามที่ได้จัดไว้ และทำการสรุปการสนทนาที่เกิดขึ้น ดังนั้นการดำเนินการสนทนา จึงเป็นการ

ผสมผสานความคิดข้ามกลุ่ม เพื่อให้ได้ผลึกความคิดหลักจากกระบวนการความคิดรวมกลุ่มนั้น

Deborah Gilburg (2014) เวลด์ คาเฟ่ เป็นกระบวนการสนทนาที่มีการพูดคุย มีการตั้งคำถาม แสดงความคิดเห็น ให้ความเคารพในความคิด เป็นกระบวนการที่ผู้เข้าร่วมสนทนา สามารถแบ่งปันมุมมองที่หลากหลายระหว่างผู้เข้าร่วมสนทนาในกลุ่ม จนค้นพบความรู้ร่วมกัน ดังนั้น เวลด์ คาเฟ่ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความร่วมมือในเรื่องที่สนใจและสำคัญ ที่จะประโยชน์ต่อทั้งตนเองและกลุ่มสมาชิกร่วมกัน

สถาบัน Co-Intelligence ได้อธิบายเวลด์ คาเฟ่ ว่าเป็นกระบวนการสนทนาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างเครือข่ายการสนทนา จากประเด็นหรือคำถามต่างๆ ที่สำคัญในเรื่องที่สนทนา การสนทนาแบบ เวลด์ คาเฟ่ จึงเป็นกระบวนการที่สร้างสรรค์สำหรับการสนทนาที่ร่วมกัน แบ่งปันความรู้และการสร้างความเป็นไปได้ในกิจกรรมหรืองานต่างๆ ร่วมกัน

จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นว่า กระบวนการเวลด์ คาเฟ่ เป็นกระบวนการสนทนา แลกเปลี่ยน แบ่งปันความรู้หาข้อสรุปในประเด็นต่างๆ ร่วมกัน จนสามารถจำนำไปสู่รูปการตกผลึกความคิดและเกิดเป็นรูปแบบปัญญาสะสมรูปแบบใหม่ๆ ที่มองเห็นความยั่งยืนของความรู้ที่มีอยู่จะช่วยให้เพิ่มศักยภาพและความสามารถ ปัญญาสะสมจึงเกิดขึ้นจากเครือข่ายเขาวนปัญญาของบุคคล ซึ่งเขาวนปัญญาของบุคคลไม่เพียงแต่ถูกนำมาเทียบเคียงระหว่างกัน แต่ยังเชื่อมโยงระหว่างกันในขณะที่เป็นการเติมเต็มให้สมบูรณ์ นั่นก็คือ กระบวนการเวลด์ คาเฟ่ นั้นเอง ที่จะนำความรู้ ความเข้าใจที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ ที่ถูกสรรค์สร้างจากการหล่อหลอมความคิดของคนหลายคนหลายคน หลายกลุ่ม และหลายครั้ง จนได้มาซึ่งความรู้ที่ถูกสกัดเป็นคำตอบหรือบทสรุปที่มีความเหมาะสม โดยที่ผู้ใช้สามารถเป็นได้ทั้งผู้สร้าง แก่ใจ และกำหนดคุณค่าของเนื้อหาไปในตัว รวมถึงการกำหนดคุณค่าของเนื้อหาได้เอง ทำให้เกิดการกระจายความรู้ในแนวกว้าง และได้บทสรุปเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป (วิวัฒน์ มีสุวรรณ, 2555) ทำให้มองเห็นได้ถึง ปัญญาสะสม ของตนเองและของกลุ่ม ที่จะเพิ่มขีดความสามารถ ในการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดที่มีประสิทธิภาพ เพื่อแสวงหาจุดมุ่งหมายร่วมกัน

ดังนั้นการสนทนาด้วยกระบวนการเวลด์ คาเฟ่ เพื่อการคิดร่วมกัน จึงเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับ

วิธีการและวิถีดำเนินชีวิต ด้วยการปรับวิธีให้เข้ากับวิถีที่เหมาะสมสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการกระดมความคิดเพื่อค้นหาวิธีการและความรู้ใหม่ๆ ในการทำงาน รวมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในระดับบุคคลได้ ตลอดจนเป็นทางออกของการแก้ไขปัญหาอันสลับซับซ้อนของโลกยุคใหม่ เพราะการคิดร่วมกัน การรับฟังซึ่งกันและกัน โดยไม่มีการถือเอาถือเรา เป็นวิธีการจัดการความแตกต่างหลากหลายหรือด้วยวิธีการกระตุ้นความสนใจ บนพื้นฐานของความอยากรู้อยากเห็น ยิ่งทำให้เกิดการนำเรื่องราวที่ได้เรียนรู้ไปเชื่อมโยงกับเรื่องที่สนใจ ด้วยการทำให้เกิดความสงสัยหรือเกิดความขัดแย้งทางความคิดนั้น จะมุ่งไปสู่การหาหนทางลดความขัดแย้งหรือความไม่ลงรอยทางความคิดด้วยการซักถาม อภิปราย หรือค้นหาคำตอบ ทำให้สิ่งที่เรียนรู้มีความสนุกสนาน ด้วยกิจกรรมที่สร้างความสนุกสนาน นำเสนอสิ่งที่แปลกใหม่ เพื่อเร้าความสนใจของผู้เรียน แต่ยังคงยึดหลักหรือวัตถุประสงค์เดิมอยู่ (นุชลิ อุภักย์, 2555)

การนำหลักการและแบบแผน ที่ถูกต้องมาสู่วิถีปฏิบัติ จะช่วยส่งเสริมให้สมาชิกไม่ว่าทำหน้าที่อะไรสามารถสร้างเครือข่ายขับเคลื่อนพลังการสนทนา และการแบ่งปันความรู้อย่างทั่วถึง แม้ว่าเวิร์ลด์ คาเฟ่ จะเป็นกระบวนการสนทนาทั่วไป แต่ก็ทรงพลังด้วยการกระตุ้นให้เกิดการสนทนาที่สร้างสรรค์ เข้าถึงปัญญาสะสม และนำไปสู่การปฏิบัติที่ดี เพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดการแบ่งปันความรู้ร่วมกันเกิดแนวทางหรือการกระทำใหม่ อันที่จะส่งผลให้เกิดขึ้นได้จริง ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ที่จะมองการสนทนาในทัศนะใหม่ คือการต้องประเมินทัศนะดั้งเดิม จากที่เคยมองว่าการพูดและการกระทำเป็นกิจกรรมที่แยกจากกัน แต่จริงๆ แล้วการสนทนาจึงคือ การกระทำ กระบวนการสนทนาเป็นกระบวนการที่ทำให้พบว่า เมื่อคนใส่ใจในปัญหาที่กำลังคิดและเมื่อได้เข้าร่วมการสนทนา ผู้ร่วมสนทนาย่อมต้องการที่จะเข้าร่วมในการกระทำต่อไป สิ่งสำคัญในการการนำกระบวนการเวิร์ลด์ คาเฟ่ มาใช้นั้นต้องสร้างเป้าหมายให้ชัดเจนในการสนทนา สร้างความเป็นมิตรให้เกิดขึ้นในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม สร้างความสัมพันธ์อย่างมีส่วนร่วม ในมุมมองที่หลากหลายของผู้ร่วมสนทนา ด้วยการฟังและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง สามารถนำเสนอและปฏิบัติได้จริง

กระบวนการเวิร์ลด์ คาเฟ่

สิ่งสำคัญในการจัดกิจกรรมเวิร์ลด์ คาเฟ่ นั่นก็คือการบูรณาการความคิดและการปฏิบัติเข้าด้วยกันในรูปแบบ

ที่เรียบง่าย เป็นตัวของตัวเองมากที่สุด โดยมีแนวคิดหลักดังนี้

1. สนใจใฝ่รู้ ค้นหาความต้องการ มีเป้าหมายชัดเจน และเป็นไปตามสภาพความเป็นจริง
2. แสดงพลังในตนเอง ความคิดสร้างสรรค์ ด้วยการพูดคุย และการฟัง
3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วม
4. การเชื่อมโยงมุมมองที่มีความหลากหลาย
5. รับฟังร่วมกันเพื่อให้ได้รูปแบบและข้อมูลเชิงลึก
6. แบ่งปันการค้นพบร่วมกัน

กิจกรรมเวิร์ลด์ คาเฟ่เป็นกระบวนการที่จะช่วยในการถ่ายโยงการเรียนรู้ ที่เป็นการนำเอาความรู้ใหม่หรือความรู้เดิม มาคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้สามารถนำไปสู่การใช้ความรู้ ในบริบทที่แตกต่างไปจากเดิม หรือใช้ในสถานการณ์ใหม่ ซึ่งมีความสำคัญมากในการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ความสามารถ หรือแม้แต่ทักษะที่ได้รับในกิจกรรมเวิร์ลด์ คาเฟ่ไปประยุกต์ในชีวิตได้ การถ่ายโยงการเรียนรู้ ควรแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยตรงทั้งในปัจจุบันและอนาคต ควรนำเสนอข้อมูลที่มีหลักการ วิธีการ หรือสิ่งต่างๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์หรือเรื่องราวใหม่ๆ อย่างมีความหมายได้ ความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ 1) การระลึกถึงข้อมูล ข้อเท็จจริง 2) การใช้ความสามารถเฉพาะที่ได้รับจากการเรียนรู้ 3) การใช้ความสามารถทั่วไปที่ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในเรื่องต่อไป 4) องค์ความรู้ที่ได้รับการเรียนรู้จากการส่งเสริมการเรียนรู้ในเรื่องต่อไป (วัชรพล วิบูลย์ศรี, 2556, หน้า 85-86)

ขั้นตอนการทำกิจกรรมเวิร์ลด์ คาเฟ่

กระบวนการทางปัญญาที่เกิดขึ้นจากความรู้สะสม ด้วยสุนทรียสนทนาแบบเวิร์ลด์ คาเฟ่ นั้น ไม่ได้เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง แต่เป็นผลที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและตลอดเวลาที่มีการกระทบรู้ ซึ่งจะเกิดขึ้นจากความรู้จากกลุ่มสนทนา ความรู้แบบร่วมมือจะทำให้บุคคลสามารถทำงานร่วมกันและแก้ปัญหาที่บุคคลไม่สามารถจัดการได้เพียงลำพัง ซึ่งเป็นแนวทางที่จะทำให้เกิดปัญญาสะสมในบุคคลนั้นๆ จึงมีกระบวนการหรือขั้นตอนที่ความซับซ้อนขึ้นกล่าวคือ ปัญญาที่เกิดขึ้นนั้นเกิดขึ้นจากเครือข่ายความรู้ มิติของกลุ่ม และปัญหาที่ต้องการแก้ไข โดยจะถูกนำมาใช้ใน

เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับกลุ่มนั้น ดังนั้นการพัฒนาปัญญาด้วยกระบวนการสุนทรียสนทนาแบบเวสต์ คาเฟ่นั้นจึงจำเป็นต้องมีกระบวนการที่จะสามารถพัฒนาความรู้ไปสู่เป้าหมายที่มุ่งหวัง คาดหวัง ไปสู่งานได้อย่างเหมาะสม การสร้างรูปแบบกิจกรรมกลุ่ม ด้วยกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของกลุ่มนั้นเป็นกระบวนการสำคัญ ที่ต้องมีการบวนการที่ง่าย สะท้อนเป้าหมาย และมีความยืดหยุ่นในตัวเอง ดังนี้

1. เตรียมการ เริ่มต้นด้วยการสร้างหรือกำหนดสภาพแวดล้อมเป็นพิเศษ เพื่อทำกิจกรรมด้วย สถานที่บรรยากาศ รวมทั้งช่วงเวลาที่เหมาะสมในการสนทนา โดยทั่วไปเป็นการจัดสถานที่ในลักษณะที่เป็นโต๊ะกลม หรือเป็นการนั่งเป็นวงกลม มีการจัดสภาพโต๊ะหรือบริเวณด้วยสิ่งของต่างๆ เพื่อให้บรรยากาศดูสบาย มีวัสดุการเขียน กระดาษ ดินสอ ภาพกาสิ มีดอกไม้ แจกัน ผ้าปูโต๊ะ หรืออื่นๆ ที่เรียบง่ายไม่ยุ่งยาก หากสถานที่อยู่ในบริเวณที่มีสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติก็ควรให้ใกล้ชิดและเป็นส่วนหนึ่งกับธรรมชาติหรือสภาพแวดล้อมนั้นให้มากที่สุด ซึ่งในแต่ละกลุ่มจะมีสมาชิก 4-5 คน หรือปรับตามความเหมาะสม

2. นำเข้าสู่กิจกรรม เมื่อมีการจัดสภาพแวดล้อมเรียบร้อยแล้ว โดยมีการกำหนดให้คนในกลุ่มเป็นโฮสต์หรือเป็นเจ้าภาพเพื่อดำเนินการเริ่มต้นกิจกรรม กล่าวต้อนรับสมาชิก แนะนำวิธีการทำกิจกรรม สร้างบรรยากาศการทำกิจกรรมที่ดี

3. ทำกิจกรรม เป็นขั้นตอนของการเริ่มทำกิจกรรมในกลุ่มให้มีการสนทนาครั้งแรกใช้เวลาประมาณ 20 นาที เพื่อให้เกิดการสนทนาในกลุ่ม หมุนวนจนครบทุกคน เมื่อครบทุกคนแล้ว ให้สมาชิกในกลุ่มเคลื่อนไปยังโต๊ะหรือกลุ่มอื่นๆ ซึ่งคนที่เจ้าภาพอาจจะไม่ต้องเคลื่อนที่ก็ได้ เมื่อได้กลุ่มที่ต้องการแล้ว รอบการสนทนาต่อไป จะทำกระบวนการเดิมอีกครั้งด้วยการสนทนาแนะนำ แลกเปลี่ยนรู้ระหว่างกัน สิ่งที่เกิดขึ้นในรอบที่ผ่านมา และสนทนาแลกเปลี่ยนในรอบใหม่ โดยการสนทนานั้นจะไม่มีข้อสรุปหรือมติใดๆ ที่เป็นคำตอบของประเด็นนั้น การสร้างบรรยากาศในการสนทนาเป็นสิ่งสำคัญทุกคนในกลุ่มต้องมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน ได้มีโอกาสพูดคุย ด้วยความเป็นมิตร เป็นเพื่อน มีการสอดแทรกเรื่องเล่าสนุกๆ ไปบ้างในบางครั้ง การสบายตาผู้

พูด การยอมรับคำพูดของผู้สนทนา การหัวเราะ เป็นสิ่งที่สามารถปลดปล่อยให้ออกมาได้อย่างเต็มที่

4. สร้างคำถาม ในแต่ละรอบจะมีการออกแบบคำถามนำเพื่ออธิบายวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในประเด็นนั้นๆ ซึ่งคำถามที่ใช้ในการสนทนาสามารถใช้คำถามเดิมหรือปรับเปลี่ยนคำถามให้เหมาะสมกับผู้เข้าร่วมวงสนทนา หรือเพื่อให้เหมาะสมกับประเด็นนั้น ทั้งนี้คำถามจะเป็นแนวทางสำคัญที่จะเป็นกรอบการสนทนา

5. นำเสนอผลลัพธ์ หลังจากการทำกิจกรรมสนทนาในกลุ่มแล้ว การนำเสนอผลลัพธ์ต่อกลุ่มสนทนาทั้งหมด ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จะสะท้อนความเป็นจริงในแนวทางที่หลากหลาย โดยรูปแบบการนำเสนออาจเป็นการนำเสนอด้วยรูปภาพกราฟิก เป็นลักษณะผังความคิด หรือวิธีการอื่นที่เหมาะสมและถนัดของกลุ่มนั้นๆ

กระบวนการเหล่านี้เป็นกระบวนการพื้นฐานที่ง่ายต่อการเรียนรู้ สิ่งที่จะช่วยให้การสนทนาดำเนินการไปได้ด้วยดี ผู้ที่เป็นเจ้าภาพในกลุ่มนั้นจะต้องมีประสบการณ์ในการสนทนา มีลีลาการพูดที่น่าสนใจ มีจิตวิทยาในการพูดเป็นอย่างดี นอกจากนี้กระบวนการกระบวนการเวิร์ลด์คาเฟ่ จะต้องเป็นกระบวนการที่ยืดหยุ่น และทำให้ทุกคนมีความสุขในการพูดคุย กล่าวที่จะพูดและกล่าวที่จะนำเสนอความคิดของตนเอง และพร้อมที่จะเป็นผู้ฟังที่มีความสุขเช่นเดียวกัน

สรุป

จากบทความที่เขียนนี้ ได้เน้นให้เกิดมุมมองในการสร้างปัญญาสะสมด้วยกระบวนการที่ต้องการให้เกิดความฉลาดในการรับรู้ สามารถคิดวิเคราะห์ ตีความหมาย ขอบปฏิบัติ ประเมินค่า และตัดสินคุณค่าที่ได้รับด้วยกระบวนการสุนทรียสนทนา การแสดงความคิดเห็น ที่สามารถพูดอย่างมีเหตุผลและสามารถใช้เหตุผลที่อยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์ ความรู้ และการใคร่ครวญในความคิดและสิ่งที่กระทบเข้ามาอย่างรอบคอบ การนำเอาศักยภาพภายในออกมาเป็นพลังความคิด ที่ไม่ถูกกดทับด้วยความเชื่อ ความศรัทธาที่ส่งผลให้ไม่ได้ใช้ปัญญา จนเกิดเป็นการรับรู้ที่เป็นเชิงคุณค่า ที่สะสมในตนเองด้วยกระบวนการสุนทรียสนทนา ที่จะทำใหู้้ทันกับการเปลี่ยนแปลงและรู้จักที่จะตัดสินคุณค่าสิ่งที่กระทบด้วยความละเอียดอ่อนแห่งปัญญานั้นเอง

เอกสารอ้างอิง

- จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2552). จิตปัญญาศึกษา รุ่งอรุณแห่งจิตสำนึกใหม่ทางการศึกษา. *จุลสารประชาคม ประกันคุณภาพการศึกษา*, ปีที่ 7 ฉบับที่ 5: 6-9.
- จิรัฐกาล พงษ์ภคเจียร. (2550). *จิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้สู่จิตสำนึกใหม่*. กรุงเทพฯ: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา.
- ลีปนันท เกตุทัต (2543). *การปฏิรูปการเรียนรู้ของมนุษย์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- นุชลี อุปภัย. (2555). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พรรณี ชูทัย เทนจิต (2545). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: เมธิทิปส์.
- วิวัฒน์ มีสุวรรณ (2555). “ปัญญาสะสม บนสังคมออนไลน์”. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน.
- วัชรพล วิบูลยศรีน. (2556). *นวัตกรรมและสื่อการเรียนการสอนภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bohm David. (1980). *Wholeness and Implicate Order*. London: Routledge.
- Co-Intelligence Institute. (2014, October 5). *The World Café*. Retrieved from <http://www.co-intelligence.org/P-worldcafe.html>
- Gilburg, Deborah. (2014, October 5). *World Café Conversations*. Retrieved from http://gilburgleadership.com/uploads/docs/World_Cafe_Overview.pdf
- Slocum, Nikki (2014, October 2). *Participatory Methods Toolkit*. A Practitioner’s Manual. Retrieved from http://www.kbs-frb.be/uploadedFiles/KBS-FRB/Files/EN/PUB_1540_Toolkit_13_WorldCafe.pdf
- Tapscott, Don and Williams, Anthony D., (2007). *Wikinomics: How Mass Collaboration Changes Everything*. New York: Penguin, 2007, 320 pp.
- Warren, Susan K., and Finch, Tammy. (2010, April). *Is Collective Intelligence the New Age Norm?*. Retrieved from <http://www.peoriamagazines.com/ibi/2010/apr>
- World Café Community Foundation (2014, May 20). *World Café Design Principles*. Retrieved from <http://www.theworldcafe.com>